

Källtillit på nätet

Mattias Inghe

Därför ska du INTE ha tillit

▶ Internet är stort...

- ▶ 5,35 miljarder användare världen över
- ▶ 2,2 miljoner registrerade svenska sajter
- ▶ 96% av svenskarna var aktiva på nätet 2022 > 8 miljoner

▶ ...och innehåller svar på alla dina frågor...

- ▶ Många stora informations- och nyhetskällor
- ▶ Många vägar till svar - sökmotor/AI, webbforum, expertsajter, kundkommentarer...
- ▶ 63 miljoner artiklar bara på Wikipedia

▶ ...men ofta är svaren fel

- ▶ 60% av svenskarna uppger att de sett falsk information på Internet
- ▶ 20% av artiklarna på Wikipedia innehåller felaktigheter, säger Wikipedia
- ▶ ...och sen har vi sociala medier, där misinformation sprids snabbt och viralt

Varför är det så mycket fel?

- ▶ Allt går att rätta i efterhand - därför sänks ambitionen för korrekthet
 - ▶ Färre faktakollare, snabbare deadlines, mer slarv
 - ▶ ...och väldigt lite rättas, egentligen
- ▶ Alla kan publicera information ...på gott och ont
- ▶ Information kan spridas snabbt och viralt ...på gott och ont
- ▶ Felaktigheter kan nå alla, omedelbart
- ▶ Det är lätt att tappa kontrollen över misstag
- ▶ Det är mycket lätt att tappa, eller ta bort, sammanhang

Misinformation eller desinformation?

▶ **Misinformation**, spridda missuppfattningar

- ▶ Inget ont uppsåt, men kan få konsekvenser
 - ▶ Hälsa- och kostråd, faktafel för konsumenter och allmänhet, och mycket mer
 - ▶ Även konspirationsteorier, vidskepelser med mera
- ▶ Oupptäckta och okontrollerade uppgifter
- ▶ Sprids initialt från person till person
- ▶ Det finns mycket, men blir mer sällan virala

▶ **Desinformation**, spridda lögner

- ▶ Syfte att förvirra och förleda
 - ▶ Propaganda, oseriös reklam, bluffar, fejkade rekommendationer med mera
- ▶ Imiterar seriösa media, försöker se genuina ut
- ▶ Sprids aggressivt på sociala medier
- ▶ Förkommer färre, men blir oftare virala

Hur sprids misinformation?

- ▶ Viralt, eftersom det sprids som virus. Från en till många, och sedan från många till ännu fler
- ▶ Sociala medier är byggda för att sprida misinformation
 - ▶ Kontrovers engagerar!
 - ▶ Engagemang stimulerar algoritmen och trycker ut en post i flera flöden
 - ▶ Internetkändisar kan sprida vidare snabbt
 - ▶ Många röster överröstar få
 - ▶ Viral information plockas upp och legitimeras av traditionella media

Skapa din egen tillit

INTERNET STIFTELSEN

▶ Vem står bakom källan?

- ▶ Är det en myndighet? Är det en organisation? Är det ett företag? Är det en privatperson? Är det någon som behärskar ämnet? Är det någon du litar på?

▶ Varför är källan skapad?

- ▶ Är det för att informera? Är det för att presentera fakta? Är det för övertyga dig om något? Är det för att påverka en opinion? Är det för att sälja en produkt eller tjänst till dig? Är det för att underhålla dig?

▶ Den källkritiska metoden

- ▶ **Äkthet.** Är källan vad den utger sig för? Är källan ett original eller en kopia? Är den äkta eller falsk?
- ▶ **Tid.** Är informationen aktuell eller kan det finnas nyare rön? Hur långt efter det som inträat upprättades källan? Källor som skapats närmare i tiden i förhållande till det som de vittnar om anses vara mer trovärdiga.
- ▶ **Beroende.** Är källan fristående eller hör den ihop med andra källor? Är informationen från källan beroende av andra källor? På vilket eller vilka sätt?
- ▶ **Tendens.** Finns det värderingar i informationen från källan? Vems intressen företräder källan? Finns det motstridig information från andra källor? Hur trovärdig är den motstridiga informationen?

Tre tips för att bekämpa misinformaiton

- ▶ Svara inte! Det höjer den felaktiga postens ”värde” på Facebook mm och fler får se den.
- ▶ Rapportera! Om en post är så felaktig att den bryter mot användarregler, till exempel förtal och trakasserier, dold reklam, med mera så finns det sätt att rapportera det till administratörer för Facebook och de andra tjänsterna.
- ▶ Skriv fler sanningar! Allt går inte att stoppa, men allt går att överrösta, om vi bara är många nog.